

Práce s recitátorem (nejen) na střední škole

Mgr. Vlastimil Čech, Ph.D.

Význam přednesu

- ověřuje interpretaci v kontextu
  - pomáhá vytvářet scelující narativ
  - vede k uvědomělému používání hlasu jako nástroje komunikace
  - vede k efektivnímu propojování rozumového a citového
  - vede k zájmu o komunikaci s ostatními
-

Prostředky přednesu

- ▶ tempo řeči
  - odráží tempo akce v textu, uvažování postavy, její komunikační strategii
  - recitátor se učí vnímat význam pauzy (stupňování napětí, zámlka, výraz váhavosti nebo emoční překotnosti– přerývaná řeč)
  - pauzu děláme i proto, abychom se mohli přidechnout
  - protikladem využívání pauz je attacca
  - dbáme na zachování srozumitelnosti při jakémkoliv tempu
  - práce s tempem řeči umožňuje vhodně odrážet inspiraci přednesu skutečnou promluvou

-
- barva hlasu
  - nepoužíváme imitace hlasů, šarže, recitátor umí pracovat s náznakem
  - klademe důraz na přirozenost barevného rejstříku hlasu recitátora
  - střídáme barvy ve skupinové recitaci
  - pomáháme jí prokreslovat charakteristiku postav

Interpunkce v recitovaném textu

- větný celek má většinou přednost před veršem (ne vždy)
- akcentace významových slov má přednost před rýmem (nejčastější chyba začínajících recitátorů)
- nejčastěji se nečtou čárky před větou předmětnou a přívlastkovou
- nečtou se čárky oddělující oslovení

Artikulace

- neopomíjeme správnou výslovnost, které s rozvojem médií výrazně upadla
- učme recitátora přizpůsobovat tempo hlasu různým prostorám
- dbejme na náležitou délku samohlásek, doslovujme dvojhlasiky
- nepolykejme souhlásky na konci slov
- nezapomínejme na čtení hiátů (na autě)
- respektuje správný slovní přízvuk (příklonky, přenesení přízvuku ze první slabiky na jednoslabičnou předložku, která tomuto slovu předchází)
- výslovnost jsem jako [jsem] jen i verba existentiae (Rukavice jsou na lavici.), jinak [sem] (Přišel jsem včas.)

Výběr vhodného textu

- ▶ vybíráme raději my, čím je recitátor zkušenější, zapojujeme ho do výběru také
- ▶ z hlediska zapojení do soutěží je lepší jako základní text vybrat text zábavným který upoutá publikum i porotu
- ▶ jako druhý pak volíme text nějak kontrastní (laděním, próza-poezie, stejné téma odlišně zpracované,...)
- ▶ pro děti raději volíme jako první text prozaický, který je více vede k přirozenému projevu, nesvádí je do intonačního područí rýmového schématu (u vázané poezie
- ▶ prezentovanou životní zkušeností by měl text odpovídat životní zkušenosti recitátora, nebo ji mírně přesahovat, rozvíjet (zrazujeme děti např. od dospěláckých válečných textů, které jim vybrali ambiciózní rodiče,...)

Vedení recitátora

- ▶ neustále mu text přibližujeme
- ▶ nabízíme mu paralelní životní situace svoje (on často rád přidá zkušenost vlastní), aby se s textem dokázal co nejvíce a nejkonkrétněji ztotožnit
- ▶ ze začátku musíme recitátora téměř výhradně vést, později ho vedeme k dílčí samostatnosti, tvořivému využívání škály prostředků, kterým jsme ho naučili
- ▶ tvořivost je třeba budovat postupně, pokud přijde recitátor s jakýmkoliv nápadem, trpělivě mu vysvětlíme, jestli by v kontextu daného textu mohl fungovat, nezbavujeme se odpovědnosti za režijní vedení
- ▶ paměťové zažití textu je až na posledním místě, ono přijde téměř samo neustálou prací nad textem, začínající a méně nadaní recitátoři si často překotným tlakem na paměť zafixují návyky, které už se nikdy neodnaučí

-
- gesta používáme střídavě, skoro vůbec, pohyb teprve tehdy, když vyzorujeme, co je pro recitátora přirozené, ale i tak musí fungovat spíš v náznaku
  - trénujeme před zrcadlem, obličej by měl odrážet porozumění tomu, co je přednášeno, snažíme se uvolnit tzv. mrtvou obličejovou masku
  - režijní vedení má být jen jedno, má-li být efektivní (nemůžete recitátora k něčemu vést vy, a k něčemu jinému recitátorova babička, maminka, prateta z Hrdlořez,...)
  - asi nejnáročnějším úkolem je přesvědčit recitátora, že pokud chce růst dál, musí zkoušet, zkoušet a zkoušet, pokaždé se stejným nadšením a emočním vkladem do textu jako při prvním čtení, každá povrchnost se při přednesu hned pozná

-
- ▶ dobře vedený recitátor je vedený k pokoře, tvořivosti, zdravé sebedůvěře a neustále rozvíjené schopnosti rozumět lidem a naslouchat jejich přirozeným hlasovým promluvám
  - ▶ dobrý přednes bravurně osciluje mezi reálně odposlouchanou řečí a uměleckou stylizací (nadsázka, ironie, probarvení, ztotožnění s postojem nějaké z postav,...)

Prezentace textu

- ▶ napřed vždy uvádíme autora, pak název textu, případně název knihy, z níž daná povídka, báseň,.. pochází
- ▶ nikdy nezapomeneme zmínit překladatele
- ▶ př.: Charles Baudelaire: Zdechlina (ze sbírky Květy zla v překladu Otokara Fischera)
- ▶ text můžeme do vhodného rozsahu seškrtnat z původního tvaru, pro porotu by měly být všechny škrty v původním textu zřetelně vyznačeny